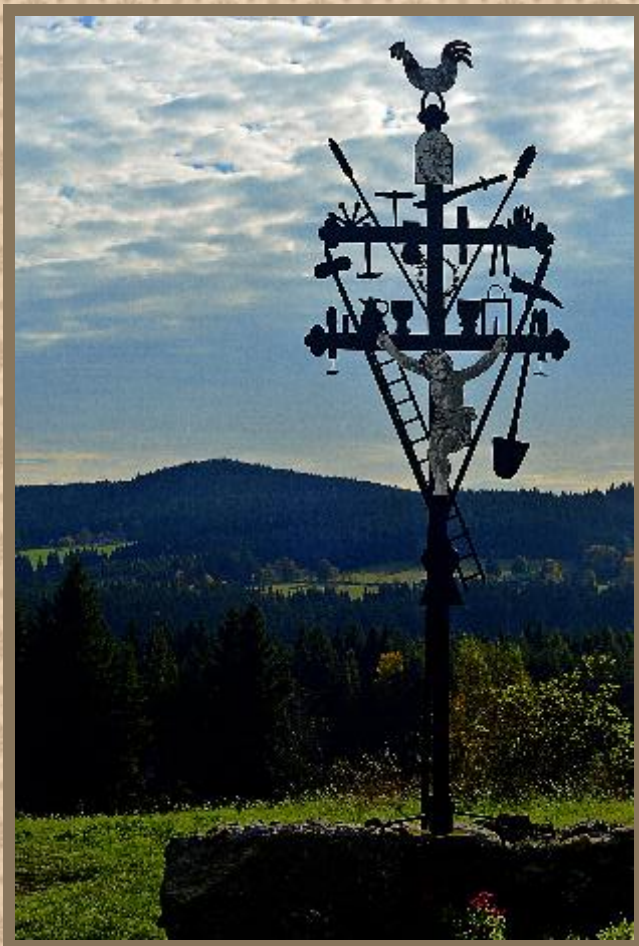

ZPRAVODAJ

PRACHATICKÉHO MUZEA
1/2017

Tramping. Český návrat k přírodě

Výstava Prachatického muzea - duben-květen 2017

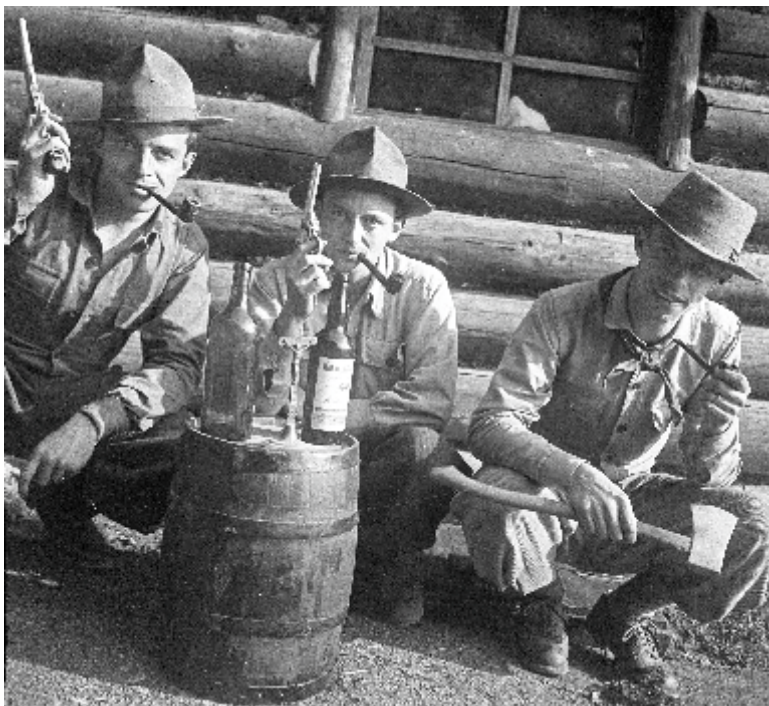
Tramping, trampování, trávení volného času ve volné přírodě, v provizorních chatkách, srubech a osadách, při ohni a se zpěvem a kytarami, to je ryze český fenomén. Vznikl na počátku 20. století jako česká reakce na velká hnutí, přicházející z anglosaského světa - skauting a zálesácký woodcraft. Brzy se rozšířil z centrálního území na soutoku velkých

Kolébka trampingu osada Ztracenka na Vltavě

řek v okolí Prahy do celého Československa, přežil tragická období nacistické okupace i komunistického režimu a existuje dodnes. Byť nezle přímo říci, že vzkvétá, neboť trampové dneška jsou většinou věkově vyzrálí a mladých mezi nimi ubývá. Přesto je nás stále mnoho, pro které je tramping, zároveň hnutí i životní názor, stále srdeční záležitostí. Výstava Prachatického muzea představila tramping v jeho různých podobách, jeho počátky a vývoj se zvláštním zaměřením na jižní Čechy a Pošumaví. Ukazuje, jaký je rozdíl mezi trampem a čundrákem a co je oba odlišuje od až vojácky organizovaného skauta. Slovem, obrazem i originálními tramskými proprietami se pokouší navodit tu jedinečnou atmosféru volnosti

a útěku od civilizace do “panenské” přírody, která nutí každého trampa navléct speciální úbor, popadnout tlumok, usárnu nebo batoh a vyrazit za voláním modravých dálek.

Tramping se inspiroval Divokým Západem

Zvláštní pozornost věnovala výstava trampingu v jižních Čechách a na Šumavě. První trampské osady vznikly v jižních Čechách v 2. polovině dvacátých let 20. století. Například tábořská osada Zlaté opojení v Údolí bouře byla založena již roku 1926 a na Českobudějovicku se první osady objevily na sklonku dvacátých let - Modrá osma z Údolí ztracené naděje u Římovu, Idaho u Jamného na Vltavě, Spartakus na Malši Texas s šerifem Codym. Jihočeští trampové se již před válkou scházeli v rámci celého kraje a zapojovali se i do celostátního trampského hnutí. Zlatou dobou jihočeského trampingu se stala šedesátá léta 20. století. V Budějovicích bylo tehdy tolik trampů, že jim nestačily vlaky. Jezdilo se do osad po celém kraji a celý trampský jih řídil krajský šerif Cody, vlastním jménem František Straka. Silná trampská generace šedesátých let vydržela a rozvíjela jihočeský tramping přes celé období normalizace, i když rodina a starost o chlébездеjší jejich aktivitu nutně utlumily.

Po roce 1989 a zvláště v novém tisíciletí se dnešní šedesátníci a sedmdesátníci k trampování vrací. Z nepřehledného množství jihočeských tramských osad poválečné doby jmenujme např. TO Zlatá kotva v Trisově, TO Vápenný kařon v Kamenném Újezdě, TO Dawson u Boršova, TO Údolí kamarádů na Stropnici, TO Satan v Č. Budějovicích, TO Černý bizon v Táboře, TO Jižní střela v Pořešině, TO Černý havran v Protivíně nebo TO Hvězda jihu u Č. Budějovic.

Šumava a její malebná podhůří musely trampy lákat od počátku, ale podmínky pro trampování tam byly složitější než v centrálních oblastech země kolem velkých řek. U zdejšího převážně německého obyvatelstva se "český tramping" velké oblibě netěšil. Zajížděli sem většinou trampové odjinud a to spíše na vandr a potulky než do pevných osad.

Po vysídlení Němců a nástupu komunistů se tu podmínky pro tramping ještě zhoršily. Šumavská hranice se neprodyšně uzavřela a podivná individua potulných trampů byla zvláště podezřelá. Přesto již od padesátých let tu první tramské osady vznikaly (např. 1954 ve Větrní, 1971 na Blanickém mlýně na řece Blanici, kam docházel i herec Rudolf Hrušínský, a později např. TO Starých krokodýlů ve Smědči, TO Poustevník a TO Klášter v Netolicích, TO Otavská perla v Žichovicích, TO Tuláci Šumavy ve Vimperku nebo osadně neorganizovaní Indiáni ve Volarech).

Tramské stravování před 2. světovou válkou

Malované střelecké terče a fotografie Šumavy vystavené na zámku Woslfstein

Prachatické muzeum mělo možnost v letošní turistické sezóně prezentovat své sbírkové předměty v zahraničí. Pro zámek Wolfstein v bavorském Freyungu jsme připravili rovnou dvě výstavy. Jednak byl vystaven vzácný soubor historických malovaných střeleckých terčů (z let 1816-1831) a dále zcela nový soubor barevných fotorgafií Šumavy od Karla Jáchima.

Zahájení výstavy se 18. května zúčastnili Petr Berkovský a František Kubů z Prachatického muzea společně se zástupci Města Prachatic - Janem Klimešem a Jiřinou Dolejškovou. Z bavorské strany se slavnostního projevu ujal okresní hejtman Sebastian Gruber.

Stručná historie prachatických střeleckých terčů

Roku 1750 byla v Prachaticích ustavena městská garda v počtu 60 mužů, jejímž posláním bylo bdít nad pořádkem ve městě. Gardisté byli vyzbrojeni šavlemi a konali službu na koních i jako pěší útvar. Po skončení napoleonských válek byla prachatická měšťanská garda v roce 1816 přeměněna ve střeleckou společnost, organizovanou podle vojenského vzoru. Střelci dostali nový stejnokroj a výzbroj - krátké šavle a pušky převodovky. Při veřejných vystoupeních doprovázela střelce vlastní osmičlenná kapela. Aby se členové mohli cvičit ve střelbě, byla v bývalé Felberovské zahradě před městskými hradbami zřízena střelnice. Konání střeleb bylo pro celé město společenskou událostí, již se účastnila městská honorace a mnoho diváků. Slavnostnímu charakteru střeleckých soutěží odpovídal i malovaný terč. Pro každé střelení byl pořízen pouze jeden, darovaný některým z členů nebo příznivců společnosti.

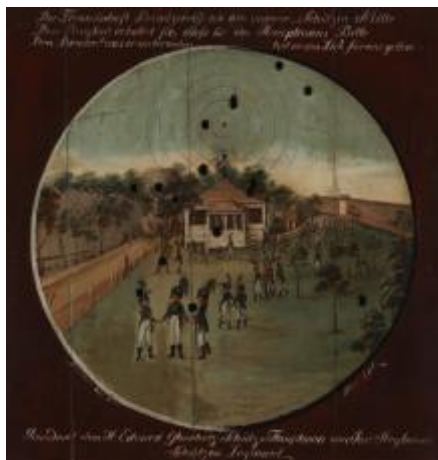

Měšťanská slavnost, při které jednotka prachatických střelců přejímá prapor města před kostelem sv. Jakuba (1830)

Všechny prachatické střelecké terče jsou si velmi podobné, zhruba čtvercového formátu 64 x 64 cm, sestavené z ohoblovaných prken. Jsou malovány olejovými barvami buď přímo na dřevo, nebo na nepřiliš pečlivě připravený základ. Uprostřed plochy každého terče je velký kruh a uvnitř je vlastní obraz. Jeho námět určoval sám objednatel a malíř jej následně dle pokynů zpracoval. Objednaná témata byla různá: místní, politicky aktuální, kritická i žertovná. Dokumentárně zajímavé jsou terče zachycující výjevy ze života střelecké společnosti.

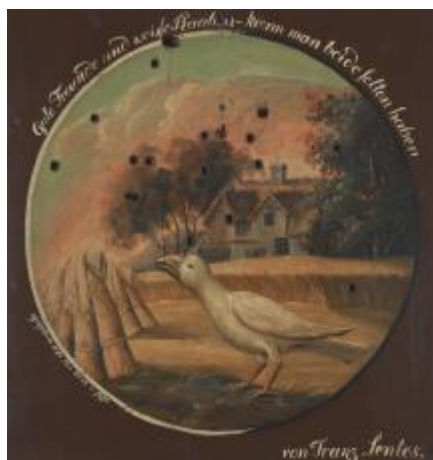
Jednotky měšťanských střelců pochodují po prachatickém náměstí, kolem kašny probíhá lidová zábava (1816)

Zábava měšťanských střelců na prachatické střelnici (1830)

Cenným dokladem je zobrazení interiéru barvířské dílny s velkým mandlem, který musel uvádět do pohybu kůň. Součástí malovaných terčů byly prozaické nebo veršované texty, obsahující různé průpovědi, nejčastěji mravoučného charakteru. Většinou obsahují jméno objednatele terče a datum střelby pro níž byl pořízen. Veškeré texty na terčích jsou německé, to však nepřekvapuje, neboť v 1. pol. 19. století byla němčina

Dobry přítel - bílá vrána (1817)

Obtížné hledání přítele (1819)

úředním jazykem a v národnostně smíšených městech běžnou dorozumivací řečí měšťanstva. Naprostou většinu terčů namaloval prachatický malíř Felix Faber, který byl později zároveň autorem oltářních obrazů pro četné kostely na Šumavě. Všechny dochované terče prachatických střelců pochází z časového rozpětí patnácti let (1816-1831).

Terč pro špatné střelce (1817)

Přes počáteční horlivost začal zájem měšťanů o činnost ve střelecké společnosti pozvolna ochabovat. Prudký pokles zavinil katastrofální požár Prachatic 13. 4. 1832, který způsobil měšťanům těžké škody na majetku. Na činnost ve střelecké společnosti nezbýval čas ani finance. Přerušená tradice slavnostních střelb na malované terče nebyla již nikdy obnovena. Členové sboru se sice i nadále cvičili ve střelbě, ale používali pouze jednoduché terče a ty staré malované sloužily jen k výzdobě stěn ve spolkových místnostech. Prachatický střelecký sbor přetrval až do prvních let samostatného československého státu, kdy svou činnost ukončil. Část historických terčů byla spolkem zapůjčena nově založenému muzeu v roce 1904 k vystavení v expozici. Od té doby byl soubor postupně doplňován až na současný počet 44 terčů, byl ošetřen, konzervován a odborně spravován. S částí tohoto souboru, který je majetkem našeho muzea a který má vysokou uměleckohistorickou hodnotu se měli možnost návštěvníci seznámit na zámku Wolfstein od 18. května do 3. září 2017.

Libějovice (Pošumavské záměčky - 13.)

Starý zámek v Libějovicích na rytině K. Libschera, 1890

Nový zámek v Libějovicích na počátku 20. století

Na jih od královského města Vodňan se z utěšené roviny zdvihá táhlé zalesněné pásmo kopců, oddělující plochu a rybníčnatou českobudějovickou páně od hornatějšího Prachaticka. Na jednom z malebných vrchů spí zasněně poutní kostelík Lomec, krásná to ukázka vrcholného baroka ve vší jeho rozevlátosti a zhmotnělé duchovnosti. A pod tímto Lomcem, na kraji lesa ve směru na Vodňany, leží Libějovice. V malé výšce tu naleznete hned

dva zámky. Uprostřed rozsáhlého parku barokně-empírový Nový zámek Buquoyů a Schwarzenberků a přímo ve vsi renesanční Starý zámek Malovců. V tom druhém se odehrála dnešní příhoda, z které se poučíme o trampotách české justice v době předbělohorské. Starý libějovický zámek je čtyřkřídlá a dvoupatrová budova se středním nádvořím a se zbytky příkopu a valu. Na vstupním severním průčelí a na sousedním nárožním arkýři můžeme dodnes obdivovat obloučkové renesanční štíty a do nádvoří vcházíme gotickým portálem s otvory pro kladky padacího mostu. Vstupní věžovité stavení a bizarní nádvoří s arkádami v patře, s krytým schodištěm a pavlačí a s malebnou směsicí rozmanitých stříšek, oken, průchodů a komínů působí velmi

Karel Filip Buquoy,
majitel Libějovic 1685-1690

starosvětsky a nelze jim upřít zvláštní atmosféru vyvanulých časů.

Libějovice jsou velmi staré a poprvé se o nich dovídáme za panování Přemysla Otakara II. v roce 1264. Tehdy a zřejmě i celé následující století tu sídlila místní zemanská rodina z Libějovic. Kolem poloviny 14. století sem přicházejí Malovci, významná jihočeská šlechtická rodina původem z nedalekých Malovic u Netolic. Petr neboli Pešek Malovec postavil v Libějovicích gotickou tvrz a jeho potomci na ní sídlili celá dvě staletí. Diviš Malovec odtud v době poděbradské vyjížděl na kořistné výpravy proti rožmberskému Helfenburku a Léva Malovec ze zdejší tvrze na počátku 16. století jako krajský hejtman spravoval celé Prácheňsko. Tento Léva někdy před rokem 1523 zemřel a svůj majetek včetně libějovického panství zanechal svým šesti synům, jen Diviš a Bohuslav z nich však byli zletilí. Až v roce 1548 se synové rozdělili a libějovické panství s tvrzí, dvorem a vesnicemi Libějovice, Hvoždany, Chelčice a Chřepice získal Diviš Malovec z Malovic. Pán neklidné a bouřlivé krve si často pomáhal násilím a znepokojoval své sousedy i jejich poddané.

Současný stav Starého a Nového zámku

Nebylo proto nic zvláštního na tom, že mu v roce 1535 poslové přinesli obsílku ke komornímu soudu v Praze. Pan Diviš se však vyznal a soudním vyslancům jejich posláni nijak neulehčil. Tak jako dnes totiž bylo nezbytné, aby předvolávaný pachatel obsílku převzal, pokud možno osobně. A na tom požadavku založil Diviš svou taktiku. Když poslové přijeli k staré libějovické tvrzi, potkali na prahu jen správce maštálí. Nerudný muž měl své instrukce a programově nic nevěděl a na vše odpovídal záporně. Podle něho nebyl doma ani pan Diviš, ani žádný z jeho bratrů, ani vrchnostenský písař, ani žádný jiný úředník. Poslům to bylo podezřelé, zvláště, když se jim zdálo, že v tvrzi určitě někdo je. Sami prohlédli několik místností, ale marně. Vrátili se proto k maštálím a seznámili skvělého informátora se svým posláním i s instrukcí, že pokud adresáta nezastihnou doma, mají obsílku ponechat v hlavním sále na stole nebo kdekoli jinde na tvrzi. Správce maštálí sám obsílku přijmout nechtěl, a tak ji poslové vsunuli do sloupu

u padacího mostu. Tehdy však koňský úředník náhle ožil, posly předběhl a zavřel před nimi padací most. Znenadání mu přispěchal na pomoc bratr provinilého Diviše Vojtěch a donutil je obsílku zase vzít zpět a opustit tvrz. Zoufalí poslové vrcholného soudního orgánu jej alespoň zastrčili do zdi za příkopem a urychleně kvačili pryč z nešťastného místa. Vojtěch Malovec je však s čeledí ozbrojenou oštěpy a kordy dostihl a doslova je dostrkal k soudnímu dokumentu, trčícímu ze zdi u libějovické tvrze. I renesanční šlechtici drsných mravů dbali alespoň základních právních norem a jednou z nich byla zásada, že dotkne-li se předvolávaný nebo některý jeho zástupce obsílky, jako by ji přijal. Proto museli nešťastní a strachem se chvějící poslové absolvovat cestu zpět k tvrzi a přes notné zdráhání a odpor nakonec obsílku vlastnoručně vyjmout ze zdi a odejít s nepořízenou. Co však nezmohla síla úředního pověření, to dokázala lest. Poslové v úkrytu počkali, až v tvrzi vše utichne, připlížili se k vratům, zastrčili obsílku za veřeje a uprchli. Jak celá záležitost nakonec dopadla, to nevíme a ani to není podstatné. Poznali jsme však, že i v minulosti temperamentní lidé s násilnými sklony snadno něco spáchali, ale jen velmi neradi za své činy přebírali odpovědnost. Ostatně to není tak dávno, co velmi podobně unikál soudní obsílku jeden velmi známý český politik.

Diviš Malovec prodal v roce 1559 libějovickou tvrz Vilémovi z Rožmberka a tento přední velmož ji přestavěl na dnešní renesanční zámek. Na přelomu 19. a 20. století do jeho starobyklých zdí často za kouzlem minulosti zavítala známá vodňanská literární trojice Julius Zeyer, František Herites a Otakar Mokřý. Půvabnou procházkou z Vodňan to můžete uskutečnit i vy.

Jarní edukační programy

Jaro jsme v Prachatickém muzeu přivítali edukačním programem Postní neděle a vítání jara, který byl určen pro děti z mateřské školky. Hravou formou se děti seznámily s postní dobou. Dozvěděly se, proč má každá postní neděle svůj název. Jaké pokrmy se připravovaly v postní době. Proč se vynáší Morana a jaké má atributy. Proč se o květné neděli trhaly kočičky. Na závěr si děti společně vytvořily Moranu, kterou si odnesly, aby následně mohly vynést zimu ze vsi. Zvykoslovné Velikonoce jsme si připomněli 13. a 14. dubna. Pod vedením Miroslava Ševčíka si mohli zájemci z řad veřejnosti uplést vlastní pomlázku. Malířka kraslic Lenka Volková předváděla zdobené kraslice voskovým reliéfem. Kromě toho veřejnosti přiblížila radosti a starosti při zdobení kraslic dalšími tradičními technikami pomocí slámy či jezerní sítě. V rámci Misijní pouti v Prachaticích a oslav pořádaných k 40. výročí svatořečení Jana Nepomuka

Neumanna jsme připravili interaktivní edukační program, který přiblížil zejména dětským návštěvníkům životní pouť Jana Nepomuka Neumanna a život v 19. století. V průběhu edukačního programu k výstavě Ze všedního dne za romantikou se děti dozvěděly, co vlastně tramping znamená. Kdo byli trampové, kde přebývali a co potřebovali k životu v přírodě. Jaké mají zvyky a čím se zabývají. Objasnily si pojem kamarád a přátelství. Naučily se trampský pozdrav, zabalit "usárnu" na cestu. Pomocí dřívěk si postavily různé typy táborového ohně. Dle věku si vytvořily vlastní "camrátko", nebo založily dle pracovního listu tramskou osadu, namalovaly vlastní tramskou vlajku či totem. Pomocí "zvadla" pozvaly své kamarády na táborový oheň či potlach.

PUBLIKACE K ZAKOUPENÍ:

ZLATÁ STEZKA - Sborník Prachatického muzea - ročník 14, 2007 (92,-Kč)
- ročník 15, 2008 (120,-Kč)
- ročník 16, 2009 (140,-Kč)
- ročník 17, 2010 (85,-Kč)
- ročník 18, 2011 (93,-Kč)
- ročník 19, 2012 (117,-Kč)
- ročník 20, 2013 (105,-Kč)
- ročník 21-22, 2014-2015 (117,-Kč)
- ročník 23/1, 2, 2016 (240,-Kč)

STARÉ STEZKY - Supplementum (290,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 1. - František Kubů, Petr Zavřel (130,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 2. - František Kubů, Petr Zavřel (150,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 3. - František Kubů, Petr Zavřel (180,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 4. - František Kubů, Petr Zavřel (495,-Kč)

ZLATÁ STEZKA - Paul Praxl (220,-Kč)

KLOSTERMANNOVÉ NA ŠUMAVĚ - Jan Antonín Mager, Pavel Fencel (30,-Kč)

KAPLE PRACHATICKA POHLEDEM GENEALOGA - Jan Antonín Mager (65,-Kč)

RYTMISTR FRANZ WOLSCHANSKY - Jan Antonín Mager (35,-Kč)

PRACHATICKÁ MADONA, katalog výstavy - Zdenka Oberfalterová (30,-Kč)

CO S TÍM STRDÍM?, katalog výstavy - Petra Richterová (40,-Kč)

SZEBSOVY DĚTI - Lukáš Smola (85,-Kč)

CHTĚLI ŽÍT - Jan Antonín Mager (40,-Kč)

KONTAKT:

Prachatické muzeum

Velké náměstí 13, 383 01 Prachatice

tel.: 388 311 419

E-mail: muzeum@prachatickemuzeum.cz

www.prachatickemuzeum.cz

Zpravodaj Prachatického muzea

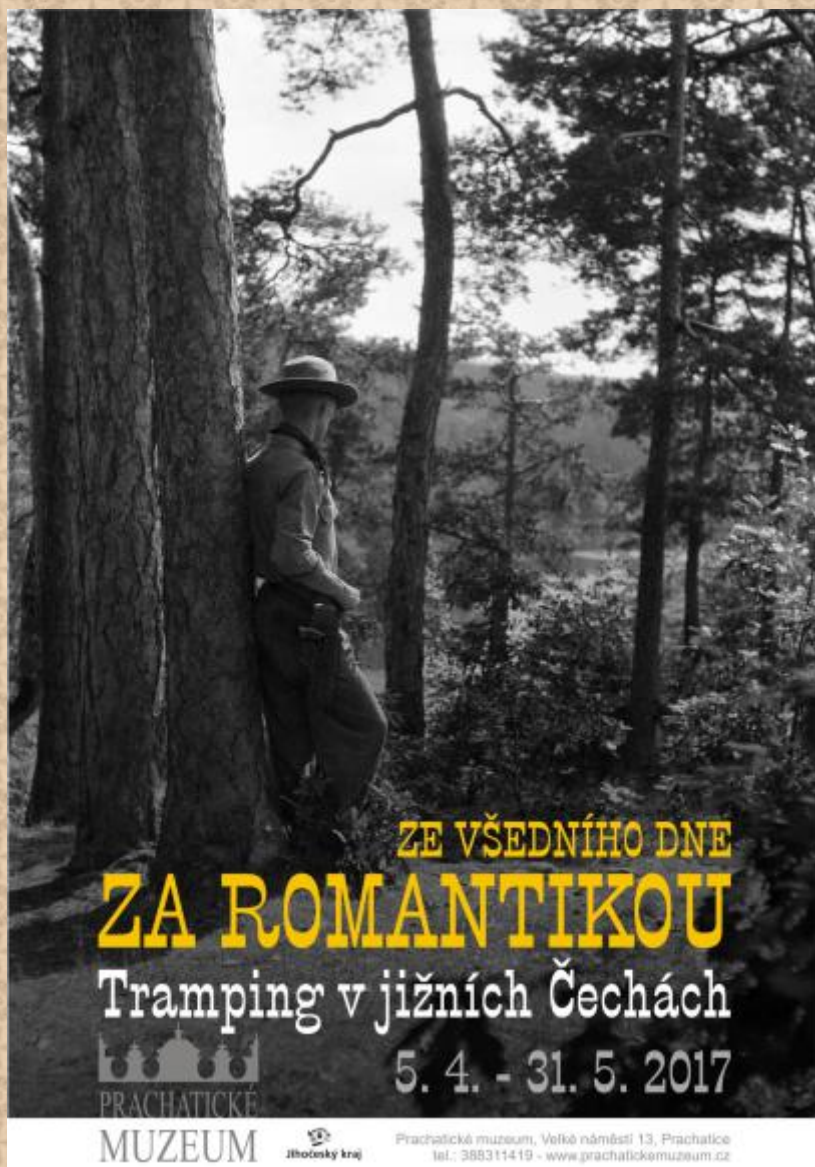
Text: odborné oddělení PM

Grafické zpracování, tisk: Zdenka Oberfalterová

Vydalo: Prachatické muzeum 2017

Propagační tiskovina - neprodejné

ZE VŠEDNÍHO DNE
ZA ROMANTIKOU

Tramping v jižních Čechách

PRACHATICKÉ
MUZEUM

Jihočeský kraj

5. 4. - 31. 5. 2017

Prachatické muzeum, Velké náměstí 13, Prachatice
tel.: 389311419 - www.prachatickemuzeum.cz

Titulní strana: VUF-22, barevná fotografie - Karel Jáchim: Kohoutí
kříž nedaleko Nicova, 2014